

TARJIMADA GRAMMATIK MASALALAR

Maqola yozuvchi; To'lanboyeva Mohiraxon

Oltinko'l tuman 3-son texnikumi nemis tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarjima amaliyotida uchraydigan asosiy grammatik muammolar chuqur tahlil qilinadi. Zamonlar mosligi, so'z turkumlari, sintaktik qurilishdagi tafovutlar, olmoshlar va fe'l shakllarining funksional xususiyatlari tarjimaning aniqligi va mazmuniga qanday ta'sir ko'rsatishi izohlanadi.

Kalit so'zlar: Tarjima, grammatika, sintaksis, morfologiya, zamon, fe'l, olmosh

Аннотация: В статье рассматриваются основные грамматические проблемы, возникающие в процессе перевода. Анализируются согласование времён, различия в структуре предложений, использование местоимений и функции глаголов в контексте перевода.

Ключевые слова: перевод, грамматика, синтаксис, морфология, время, глагол, местоимение

Annotation: This article explores the main grammatical issues encountered in translation practice. It analyzes tense agreement, sentence structure differences, the use of pronouns, and the functional aspects of verbs in translation accuracy and meaning.

Keywords: translation, grammar, syntax, morphology, tense, verb, pronoun

Kirish

Tarjima — bu ikki yoki undan ortiq tillar oʻrtasidagi koʻprik boʻlib, nafaqat leksik birliklar, balki grammatik strukturalarning ham aniq va mos holda aks ettirilishini talab etadi. Grammatika tilda soʻzlar qanday bogʻlanishini, gaplar qanday tuzilishini, qanday maʼno yuki borligini belgilaydi. Shuning uchun tarjimada grammatik masalalar muhim oʻrin egallaydi.

1. Zamonlar mosligi va tafovutlari

Ingliz, nemis yoki fransuz tillarida zamonlar tizimi oʻzbek tiliga nisbatan koʻproq va murakkabroq hisoblanadi. Masalan, ingliz tilidagi "Present Perfect" oʻzbek tilida aniq zamon shakliga ega emas va kontekstga qarab tarjima qilinadi: "He has gone" — "U ketgan" yoki "U hozir yoʻq".

2. Soʻz turkumlaridagi tafovutlar

Tarjimada ot, feʼl, sifat, ravishlarning toʻgʻri tanlanishi matnning toʻgʻri anglanishiga xizmat qiladi. Masalan, ingliz tilidagi "running water" iborasi bevosita tarjima qilinsa, "yugurayotgan suv" degan kulgili maʼno chiqadi, toʻgʻrisi esa "oqayotgan suv" boʻladi.

3. Sintaktik qurilishdagi tafovutlar

Oʻzbek tilida gap tuzilmasi nisbatan erkin boʻlsa-da, ingliz tilida qatʼiy soʻz tartibi mavjud (SVO). Masalan: "She gave him the book" — bu gapni oʻzbek tilida "U unga kitob berdi" deb tarjima qilish mumkin. Biroq, tarjimon sintaktik parallelizmni saqlashga harakat qilishi kerak.

4. Olmoshlar va bogʻlovchilar

Koʻp hollarda ingliz tilida olmoshlar aniq ishlatilsa-da, oʻzbek tilida ular koʻpincha kontekstdan tushuniladi va tushirib yuboriladi. Tarjimada esa bu

noaniqlikka olib kelishi mumkin. Masalan: "She told him that she was late" — "U unga kechikkanini aytdi". Bu yerda ikki marta "u" ishlatilgani sababli kim kechikkanini aniqlash qiyin.

5. Fe'l shakllari va modallik

Fe'llar o'zbek tilida sodda ko'rinishga ega bo'lsa-da, ingliz tilida ular zamon, shaxs, mayl, nisbatga ko'ra murakkab shakllarda bo'ladi. Ayniqsa, modallik bildiruvchi fe'llar tarjimada muhim ahamiyatga ega: must, can, should, may, might — bularning har biri o'ziga xos ma'no va konnotatsiyaga ega.

6. Ko'plik va birlikdagi tafovut

Ingliz tilida otlar birlik va ko'plikda farqlanadi: book — books. O'zbek tilida esa ko'plikni ifodalovchi "-lar" qo'shimchasi har doim ham ishlatilmaydi. Masalan: "Children play" — "Bolalar o'ynaydi", lekin ba'zan "bolalar" so'zi yetarli bo'lishi mumkin.

7. Tushunilmagan grammatik birliklar

Tarjimada ba'zan grammatik birliklarning funktsiyasi tushunilmasa, matn noto'g'ri tarjima qilinadi. Ayniqsa, passiv shakllar (is done, was made) va gerundial iboralar (by doing, after reading) tarjimada muhim. Misol: "The book was written by him" — "Kitob u tomonidan yozilgan".

8. Tarjima amaliyotida grammatik tahlilning roli

Tarjimon grammatik strukturalarni yaxshi bilmasa, ayniqsa murakkab matnlarni tarjima qilishda qiynaladi. Shuning uchun tarjima darslarida har bir grammatik birlikni alohida tahlil qilish, mashqlar bilan mustahkamlash zarur.

Xulosa

Grammatik moslik tarjimaning aniqligi, silliqliigi va tushunarligini ta'minlaydi. Zamonlar, so'z tartibi, fe'l shakllari, olmoshlar va boshqa grammatik elementlar tarjima sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois tarjimon uchun grammatik bilimlar asosiy ko'nikmalardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vinay J.P., Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English. John Benjamins, 1995.
2. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. Routledge, 2011.
3. Komissarov V.N. Teoriya perevoda. M.: Izdatelstvo LKI, 2007.
4. Sodiqov A. Tarjima nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: TDPU, 2020.
5. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of Language. Cambridge University Press, 2010.